

چکیده مقالات
دومین همایش بین المللی
زبان‌ها و گویش‌های ایرانی

دبیر علمی:

محمود جعفری دهقی

دبیران اجرایی:

مریم مسگرخویی

شیما جعفری دهقی

نازنین خلیلی پور

ویراستار فنی:

مریم مسگرخویی

مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی
(مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی)

۱۳۹۳

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگذرد

موجب کمال افتخار و خرسندی است که به یاری و لطف الهی دومین همایش بین‌المللی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی (گذشته و حال) را برپا می‌داریم. هدف از برگزاری این همایش پژوهش و معرفی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی و غیرایرانی است که در گستره این سرزمین از دیرباز رواج داشته است. بررسی این اسناد که ذخایر فرهنگی و تاریخی ایران زمین‌اند، خویشکاری همه دوستان و دوستداران فرهنگ و تمدن ایرانی است. گستردگی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی که خود بازمانده زبان‌ها و گویش‌های ایرانی میانه و باستان‌اند، به گونه‌ای است که امروز بخش بسیار مهم و قابل توجهی از آنها در بیرون از مرزهای جغرافیای سیاسی ایران قرار گرفته است. در حال حاضر، زبان‌ها و گویش‌های آسی، تالشی و کردی در مناطقی از قفقاز، داغستان، گرجستان، ارمنستان و اران تکلم می‌شود. گروهی از زبان‌ها و گویش‌های شرقی ایران در تاجیکستان، افغانستان، پاکستان، کشمیر، پنجاب و سند تا سین کیانک در شمال غربی چین، رواج دارند. بخش مهمی از گویش‌های جنوب غربی ایران حتی در کشورهای جنوبی خلیج فارس به کار می‌روند. افزون بر این، به همت شعرا و ادبای ایرانی، زبان فارسی دری در دوران اسلامی بخش قابل توجهی از شبه‌قاره هند، آسیای میانه و آسیای صغیر را فرا گرفته و برای سده‌های متمادی به‌عنوان زبان علمی و ادبی در این گستره بزرگ به کار رفته است. بنابراین، یکی از ارزش‌ها و مزایای توجه و عنایت به این زبان‌ها و گویش‌ها آن است که می‌تواند عامل همبستگی ملت‌هایی باشد که از دیرباز با نام «ایرانی» در سراسر فلات بزرگ ایران و آسیای

میانہ پراکنده شده‌اند.

مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی که یکی از مراکز تراز اول علمی و پژوهشی در سطح بین‌المللی است، توجه به اهمیت زبان‌ها و گویش‌های ایرانی را از اولویت‌های خود می‌داند. به همین سبب برپایی همایش بین‌المللی زبان‌ها و گویش‌ها را وجهه همت خود قرار داده و امید است با یاری الهی و تلاش همکاران این مرکز بتواند هر دو سال یک بار به انجام این همایش خطیر دست یابد.

در اینجا لازم است از مساعی جناب آقای بجنوردی ریاست محترم مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی که در برپایی این همایش اهتمام بسیار مبذول داشتند و امکان انجام این امر خطیر را فراهم ساختند سپاسگزاری نمایم. سرکار خانم دکتر مسگرخویی این مجموعه را با وسواس و دقت بسیار ویرایش نمودند. بنابراین لازم است سپاس خود را از ایشان و نیز از خانم‌ها دکتر شیما جعفری دهقی و نازنین خلیلی پور به عنوان دبیران اجرایی همایش اعلام نمایم.

محمود جعفری دهقی

دبیر علمی همایش

فهرست مطالب

نگاهی زیباشناختی به صفت‌های هنری سرودهای مانوی

۱ عباس آذرانداز

بررسی انواع فعل نفی و جایگاه آن در جملات پرسشی متداول در لهجه شیرازی

۲ سیده زهرا آیت‌اللهی

بررسی کاربرد فعل اصلی پس از فعل کمکی در متون کلاسیک

۳ زهرا ابراهیم بانکی / پریوش اعلائیان

بررسی زبان شناختی کنش گفتاری دعا و نفرین در گویش کرمانجی خراسان

۴ شیما ابراهیمی / مرجان اشتری

چند واژه کهن در گویش مردم ملایر

۵ مسعود ابراهیمی

بررسی پژوهش‌های زبان شناختی محققان بنگالی درباره تأثیر زبان فارسی در زبان
بنگالی

۶ محمد ابوالبشر

تأثیر زبان فارسی در نامگذاری اماکن بنگلادش

۷ محمد ابوالکلام سرکار

زبان ایرانی در بنگال و تأثیر حکیم عمر خیام در ادبیات بنگالی

- ۸ محمد ابوالهاشم
فعل ماضی متعدی و ساخت ارگاتیو در کرمانجی خراسان و مقایسه آن با ساخت ارگاتیو در فارسی میانه و کرمانجی گیلان
- ۹ آزاده احسانی چمبلی
واژه‌های فارسی در عامیانه مصری
- ۱۰ منی أحمد حامد
بررسی مشخصه‌های تصریفی اسم و فعل در گویش‌های بوشهری
- ۱۱ حبیب احمدی
ساختمان فعل در گویش گرجی فریدن
- ۱۲ مجتبی احمدی/رضوان متولیان
بررسی اصل مجاورت هجا در زبان فارسی باستان
- ۱۳ فیروزه اسلامی / عالیہ کرد زعفرانلو کامبوزیا
بررسی نقش‌های معنایی کنش گفتارهای دعا و نفرین در گویش مازندرانی
- ۱۴ مریم اسلامی
بررسی تحلیلی تأثیر و نفوذ واژگان زبان فارسی در زبان‌های هندی و اردو در هندوستان
- ۱۵ فرزانه اعظم لطفی
یادگار زیربان و رزم‌نامه کنیزک

- ۱۶ آرش اکبری مفاخر
نقش زبان فارسی در بنگلادش از دوره خلجی تا مغول
- ۱۷ محمد احسن الهادی
طبقه‌بندی و زیابایی وندهای تصریفی - اشتقاقی در دو زبان در خطر ایرانی: مقایسه تحلیلی - مقابله‌ای با زبان فارسی (مطالعه موردی زبان لاری و اورامی)
- ۱۸ محمد اورنگ / ایوب محمودی / فریدون علی‌رمایی / بهزاد مریدی
وام‌گیری حروف اضافه پیشین در زبان تاتی
- ۱۹ راحله ایزدی‌فر
بررسی همتایی‌های واجی در واژگان هم‌ریشه کردی و فارسی
- ۲۱ پارسا بامشادی / شادی انصاریان
بررسی ساختمان انواع فعل در کردی گورانی
- ۲۲ جواد بامشادی / پارسا بامشادی
زبان بلوچی و گویش‌های آن
- ۲۳ سیدمحمد بلوچی / صدیقه سادات مقداری
بررسی پیکره‌بنیاد فرایندهای اسم‌سازی در اوستا
- ۲۳ شهره بهفر / ویدا نداف
بومی سازی واژگانی در زبان بلوچی
- ۲۴ محمداوایس پیام / علی‌علیزاده
بررسی شیوه‌های بازنمایی کلام در یشت‌ها با رویکرد روایت‌شناختی

- ۲۶ فهیمه تسلی بخش
بررسی و تطبیق برخی از مصدرهای هم‌ریشه و مشترک زبان‌ها و گویش‌های باستانی
و معاصر ایران
- ۲۷ عباس تیرافکن
روند روبه‌زوال گویش مازندرانی در شهرستان قائم‌شهر
- ۲۸ محسن جعفرزاده
تأثیر زبان فرانسه بر زبان فارسی در طول تاریخ
- ۲۹ ناهید جلیلی مرند/ زهر داوریناه
بررسی یکی از گویش‌های کرج (روستای سیاهکلاهان)
- ۳۰ نادیا حاجی‌پور
بررسی تمایز جنس دستوری در گویش کرمانجی قوچان
- ۳۱ لیلا حر
کاهش ظرفیت فعل در گویش لکی دره‌شهر
- ۳۲ ابوذر حسنونند/ والی رضایی
بررسی مشکلات و موانع مطالعات زبان فارسی در دانشگاه‌های هند
- ۳۳ سید اختر حسین
تأثیر دیوان حافظ بر ادبیات عرفانی زبان پشتو
- ۳۴ سید غیور حسین

فارسی‌زدایی روسی در قفقاز؛ مطالعه موردی: منابع تاریخ‌نگاری مسلمان‌نشین‌های
قفقاز جنوبی

۳۶

سجاد حسینی

واژگان ایرانی در زبان گرجی

۳۷

سید محسن حسینی

بررسی تفاوت‌های ساختاری و آوایی فعل ماضی نقلی در لهجه شیرازی در مقایسه با
فارسی معیار

۳۸

مرضیه حسینی / سیده زهرا آیت‌اللهی

بررسی تنوعات گویشی آغاز هجا در زبان کردی

۳۹

رضا حیدری زادی / کرم الله پالیزبان

بررسی ساخت‌واژه گویش دستگردی (دستگردی) و نگاهی به دستگاه فعل لازم و
متعدی در حالت ارگتیو ناقص

۴۰

عبدالحمید حیدری / آرمان بختیاری

ساخت کنایی و تصحیح انتقادی شاهنامه

۴۱

علیرضا حیدری

شاهدی واجی بر فارسی شدگی زبان مازندرانی

۴۲

محمد رضا خالقی / یحیی کیخانی

بررسی گویش بختیاری از منظر واژگان و اصطلاحات به‌کاررفته در باورها و اعتقادات

۴۳

ژبلا خانجانی

بررسی یک واژه از دیدگاه ریشه‌شناختی در گویش سبزوار

- ۴۴ نازنین خلیلی‌پور
قیاس میان موضوعات و قالب‌های نوشتاری کتیبه‌های شاهی اورارتویی و فارسی
باستان هخامنشیان
- ۴۵ مریم دارا
فرآیند تکرار در زبان بلوچی
- ۴۶ مصطفی دانشور / گیتی تاکی
همگونی در زبان لاری
- ۴۷ لیلا دیانت
پیشینه زبان طبری تا قرن نهم هجری
- ۴۸ صالح ذاکری
رفتارهای صرفی - نحوی جنس دستوری در گویش بیدوی
- ۴۹ سمیرا ذهاب ناظوری / آرزو نجفیان
کاربردهای مختلف ضمائر نکره در برخی از زبان‌های ایرانی نو
- ۵۰ محمد راسخ مهند
پژوهشی در ساختار زبانی قابوس‌نامه
- ۵۱ مسلم رجبی / ابراهیم استاجی
آشنایی با گویش زاوه ای و معرفی برخی از تعابیر و اصطلاحات آن
- ۵۲ مسلم رجبی / مهدی رجبی
گامی به سوی تهیه اطلس گویشی و بررسی فاصله‌های گویشی در استان یزد

- ۵۳ آتوسا رستم‌بیک تفرشی / احمد رضائی
 بررسی پراکندگی زبانی اقوام ایرانی و تأثیر آن بر هویت ملی
- ۵۵ فائزه رسته مقدم
 تکیه فعل در گویش بندرعباس
- ۵۶ طاهره رضایی
 بررسی تطبیقی نظام آوایی گویش کردی ایلام با زبان‌های فارسی و انگلیسی
- ۵۷ سحر رضایی / کرم‌اله پالیزبان
 گستره و نفوذ زبان فارسی براساس روایت اولیاء چلبی در سیاحت‌نامه
- ۵۸ وحید رضائی حمزه‌کندی / شیرزاد طایفی
 مبانی گرایش به زبان مادری
- ۶۰ غلامعلی زارع / حسین فامیلیان
 رابطه زبان‌های ایرانی با دیگر زبان‌ها در طول تاریخ؛ احمدیار مرالوی (شاعر زبان پنجابی) در راه فردوسی طوسی
- ۶۱ سیده فلیحه زهرا کاظمی
 نوعی فعل مضارع در زبان‌های ایرانی شاخه شمال غربی
- ۶۳ جهان‌دوست سبزعلی‌پور
 جنسیت دستوری در گویش‌های ایرانی: بررسی گویش جوشقانی از ناحیه مرکزی ایران
- ۶۴ مهدی سبزواری
 مقایسه شباهت‌های واژگانی زبان لکی با بعضی دیگر از زبان‌ها و گویش‌ها

- ۶۵ علی ستاری
بررسی ساختار فعل‌های گذشته، حال و آینده در دو گویش ولاتی و کلیمیان اصفهان
- ۶۶ سیمین سدهی / شهلا رقیب‌دوست
رابطه زبان ایرانی با زبان پنجابی در طول تاریخ
- ۶۸ محمد سرفراز ظفر
بررسی مقابله‌ای ویژگی‌های دستوری در گونه‌های زبانی شمال استان خوزستان و فارسی معیار
- ۶۹ مهناز سعیدی / ایران کلباسی
فرآیندهای واجی در واژه‌های گویش لری بالاگریوه
- ۷۰ آرزو سلیمانی / عالیه کرد زعفرانلو کامبوزیا
ماندگاری برخی واژه‌های فارسی کلپله و دمنه در گویش بویراحمدی
- ۷۱ کشواد سیاهپور
ریشه‌شناسی شماری از واژگان گویش تاتی خلخال
- ۷۲ رویا سیفی / جهان دوست سبزعلی‌پور
نقد و بررسی بعضی اصطلاحات و نشانه‌های فرهنگی مشترک زبان ترکی، فارسی، قزاقی از لحاظ زبان‌شناسی فرهنگی
- ۷۴ زبیده شادکام
بررسی ساختار تصریفی فعل در گویش کاشمیری و مقایسه آن با زبان فارسی
- ۷۵ شاداب شریعت پناه / آرزو نجفیان

بررسی پارامتر ضمیراندازی در زبان فارسی در سه دوره باستان، میانه و نوین در
قالب نظریه پادتقارن پویا

۷۶ احمدرضا شریفی پور شیرازی

بررسی و مقایسه آواها در گویش تالشی و زبان فارسی معیار

۷۷ شهین شیخ

بررسی وام واژگان ایلامی کتیبه‌های هخامنشی

۷۸ مهتاب صالح

درباره ریشه چند واژه گیلکی (از گونه گویشی شرق گیلان)

۷۹ نرجس بانو صبوری / بلقیس روشن

چند واژه از متون کهن پارسی نو

۸۰ امیر عمادالدین صدری

برخی از مشخصه‌های دستوری متمایز گویش بَشاگردی

۸۱ بختیار صدیقی نژاد / عباسعلی آهنگر / علی اصغر رستمی ابوسعیدی

بررسی تأثیر میزان تحصیلات و جنس افراد بر کاربرد گویش لری در مقایسه با زبان
فارسی در شهر یاسوج

۸۳ زینب صناعی مقدم / لطف الله یارمحمدی / مرتضی یمینی / فیروز صدیقی

بررسی نمود دستوری فعل در حکایت‌های سندبادنامه سمرقندی و ارتباط آن با نوع
روایت

۸۴ لیلا ضیامجیدی

بررسی واژگان بازمانده از دوره میانی و باستانی زبان فارسی در گونه زبانی سَطوه

- ۸۵ حسین طباطبایی
نفوذ زبان فارسی در زبان و ادب بنگالی
- ۸۶ محمود عالم
تصریف فعل در هورامی: نظام زمان - وجه - نمود
- ۸۷ بیستون عباسی / آرزو نجفیان
سیر تحول افعال مرکب لازم طی فرایند انضمام در زبان کردی
- ۸۸ مژگان عثمانی / شیرین سید زاهدی
بررسی ابدال، قلب و حذف در گویش تاتی رودبار زیتون
- ۹۰ علی علیزاده جوبنی
بررسی جایگاه زبان و ادب فارسی در شبه‌قاره هند
- ۹۱ نصرت خاتون علوی
تفاوت‌های زبانی میان فارسی ایرانی و فارسی افغانی
- ۹۲ سمیرا غلامی / شهلا شریفی
نگاهی به گویش بشاگردی بعنوان یک گویش خاص
- ۹۳ فرناز فرهی مقدم
بررسی واژه‌های کشاورزی در گویش بیرجند
- ۹۵ فائزه قادری / ابراهیم استاجی
بررسی فرایندهای آوایی - صرفی در گویش سبزواری
- ۹۶ رضوان قلعه نوی / آرزو نجفیان / بلقیس روشن

- درآمدی بر نظریه واج‌های چاکنایی و کارکرد آن در زبان‌های ایرانی باستان
۹۷ خسرو قلیزاده قلعه
- بررسی استعاره مفهومی جهتی «بالا» و «پایین» در زبان کردی کرمانشاهی
۹۸ اکرم کرانی
- بررسی ساختهای سببی تحلیلی زبان فارسی معیار
۹۹ فاطمه کریمپور
- صرف فعل در گویش اردکانی فارس
۱۰۰ محبوبه کریمی / بهمن مرادیان
- بررسی رده‌شناختی وندهای تصریفی در کردی ایلامی، کردی سورانی، کردی
کرمانجی بیگلر و زبان فارسی
۱۰۱ امیر کریمی‌پور / مریم اسلامی / شهلا شریفی
- محدودیت حرکت از گروه اسمی مرکب در گویش آرائی
۱۰۲ اسما کریمی مقدم آرائی
- واج‌شناسی تاریخی گویش تالشی شمالی، گونه‌ی عنبرانی
۱۰۳ رؤیا کمالی عنبران
- پی‌بست‌های شخصی و نقش آنها در تعیین نظام مطابقه در بهبهانی
۱۰۴ شهرام گرامی
- واحدهای اندازه‌گیری طول در قدیمی‌ترین فرهنگ اوستایی
۱۰۵ فرزانه گشتاسب

- ۱۰۶ بررسی برخی فرآیندهای واجی لهجه شیرازی در چارچوب واج شناسی زایشی
شبیم گل نشین / عالیه کرد زعفرانلو کامبوزیا
- ۱۰۷ بررسی صرفی صفت و ضمیر درگوش لری دشمن‌زیاری (شهرستان ممسنی)
سمیه گودرزی / ابراهیم توکلین
ساختار و ریشه‌شناسی مصدرهای گویش سمنانی
- ۱۰۸ آزاده گیلاشاه / شیما جعفری دهقی
تناوب‌های گذرای در زبان فارسی؛ تحقیقی بر اساس آراء بت لوین
- ۱۰۹ زهرا لریستانی / امید طبیب‌زاده
بررسی فرآیند باهم‌آیی واژگان در گونه‌های زبانی جنوب کشور
فرشته محمدپور
- ۱۱۱ تأثیر زبان و ادبیات فارسی بر زبان و ادبیات بنگالی
ابو موسی محمد عارف بالله
- ۱۱۲ واژه‌بست‌افزایی دو اقلیمی ضمائر در کردی سورانی: استقلال نحو و واج‌شناسی
صادق محمدی بلبان‌آباد / بتول علی‌نژاد
- ۱۱۳ الگوهای مجاز تغییر الگوی حالت صرفی در زبان‌های ایرانی نو شمال غربی دارای ساخت کنایی گسسته
مسعود محمدی راد
- ۱۱۴ مقایسه حرف اضافه «به : be» فارسی و «په : pa» بلوچی
موسی محمودزهی
- ۱۱۵

زبان ترکی آذری در گذر تغییر

- ۱۱۶ سولماز محمودی
گوش گُردی گروسی
- ۱۱۷ محمد مریوانی
اندام‌های بدن انسان و واژه‌های وابسته در زبان بلوچی و بررسی تطبیقی آنها با
زبان‌های باستانی
- ۱۱۸ سامان مصفا
ملاحظات پیرامون افعال مرکب در زبان بلوچی
- ۱۱۹ سامان مصفا / موسی محمودزهی
بررسی تحول ساخت ارگاتیو ایرانی میانه در گوش رودباری کرمان
- ۱۲۱ محمد مطلبی
تحلیل و مقایسه ضرب‌المثل‌های حیوانات در ترکی آذری ایران (رویکرد توصیفی:
زبان‌شناسی شناختی و رویکرد تبیینی: تحلیل گفتمان انتقادی)
- ۱۲۲ فرهاد معماری / زینب محمدابراهیمی‌چهرمی
بررسی رده شناختی و توصیف گوش سهی
- ۱۲۳ الهام مقدم
واژه‌های ایرانی میانه غربی در کلیسای ارمنیان
- ۱۲۴ آنوشیک ملکی
بررسی مقابله‌ای ساختار نحوی زبان‌های فارسی و اردو

- ۱۲۵ رسول ملکیان / رضوان متولیان
 بررسی ریشه‌شناسی سه جاینام در استان ایلام (ایلام، دره‌شهر، سیروان)
- ۱۲۷ محمدمنصوری / آرمان بختیاری
 بررسی فرایند تکرار در گویش بختیاری: نگاهی صوری و معنایی
- ۱۲۸ علی موسوی‌ده‌شیخ
 وام واژه‌های فارسی در زبان‌های بوسنیایی، صربی و کراتی
- ۱۲۹ الویر موسیچ
 در باره معنی و اشتقاق واژه اوستایی -xšuaēβa-
- ۱۳۰ چنگیز مولایی
 درباره ماد مضارع -baz از مصدر baxtan
- ۱۳۱ مهشید میرفخرایی
 فرایند واجی در گویش املشی
- ۱۳۲ سید مجتبی میرمیران / انوش مرادی
 تبیین نقش و جایگاه زن در ناخودآگاه جمعی گویشوران بهبهان
- ۱۳۳ مرضیه ناظمی‌پور
 بررسی استعاره‌های مفهومی در زبان مازندرانی براساس دیدگاه زبان‌شناسی شناختی
- ۱۳۴ صدیقه نبوی
 تکیه فعل در گویش تایباد
- ۱۳۵ حسین نجاتیان بستانی / محمدرضا پهلوان نژاد

واژه‌ها و ریشه‌ها در گویش فین

۱۳۶ بهجت نجیبی فینی

گویش بادرودی، پاسدار فرهنگ و زبان ایرانی

۱۳۷ حسین نقدی بادی

پسوندهای جمع و صامت‌های میانجی پیش از آن در متون فارسی - عبری

۱۳۸ حامد نوروزی

بررسی ضرب‌المثل‌ها در گویش لارستانی

۱۴۰ محبوبه وحیدیان / حشمت‌الله آذرمکان

انطباق واجی وام‌واژه‌های روسی در زبان فارسی در چارچوب نظریه بهینگی

۱۴۱ افتخار سادات هاشمی / عالیه کرد زعفرانلو کامبوزبا

گویش جوگی

۱۴۲ کوثر هاشمی

نشانه‌شناسی شباهت‌های زبانی فارسی و اسپانیایی

۱۴۳ سعید هوشنگی

Verses in the "Gīlī" (Gilaki) dialect of the poet Badr Shirvani (15th c.)

Arthur Ambartsumian 144

A Revision of the Etymology of the New Persian *bōr*

Dariush Borbor 145

Persian Language in Balkan: The influence of Persian on Serbian language and Literature	
Miloš Delić	146
Pre-Islamic Iran and Pre-Christian Georgia: Issues of Cultural-Linguistic Interferences	
Helen Giunashvili	147
Deletion or Retention, that is the Question: Variationist Analysis of <i>-t, d</i> in Persian	
Negar Ilghami	149
On the Morphosyntax of Complex Predicates in Delvari: Further Support to Copredication in Argument Structure Realization	
Fatemeh Nemati	150
Attitudes toward the usage, maintenance and dissemination of regional dialects in Boushehr	
Fatemeh Nemati / Mohammad Hossein Rezazadeh	151
Comparison of Common Phonemes of the Naeen Dialect and the Standard Persian Language	
Mehdi Pourbafrani	153
A Deconstructive Reading of the Folktale of “Two Sisters” in Bawian Dialect	
Yasaman Rezaee/ Fari borz Didaran	154
Prefixes in Iranian Languages	
Amir Zamani	155